

УДК 141:17.02

ПРОБЛЕМИ МОРАЛІ У ПРАКТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ КАНТА

Студ. А.О. Хандожинська, гр. БІТ1-16

Науковий керівник доц. А.В. Сакун

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання дослідження.

Розкриття аспектів моралі у практичній філософії Імануїла Канта засобами історико-філософського дослідження.

Надати характеристику кантівського тлумачення поняття “мораль”; висвітлити провідні ознаки сучасних теорій щодо моралі.

Об’єкт дослідження. Проблеми моралі у практичній філософії Канта.

Предмет дослідження. Статус моралі у практичній філософії І. Канта.

Методи та засоби дослідження.

Використана у дослідженні методологія сходиться до принципів історизму, компаративності, співвідношення історичного і логічного, філософської герменевтики. Предметно-концептуальний аналіз моралі у практичній філософії І. Канта, її впливу на сучасну соціально-філософську, етичну думку проводився з використанням методологічних можливостей феноменології.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів.

- Конститутивні визначення моралі у практичній філософії І. Канта розкриті через концептуалізацію метафізичної природи владної функції розуму, як вона розумілася німецьким класиком;

- Аргументовано, що філософія І. Канта набуває особливої теоретичної актуальності та гуманістичного світоглядного значення.

- З практичної точки зору результати досліджень стануть у нагоді при підготовці практичних занять студентів з філософії, етики. Їх засвоєння допоможе студентам краще адаптуватися до змін, що здійснюються у сучасному суспільстві.

Результати дослідження. Як філософ Кант усвідомлював, що мораль не можна вивести з досвіду. Історія людства демонструє велике різноманіття норм поведінки, часто несумісних один з одним: вчинки, що розглядаються як норма в одному суспільстві, в іншому піддаються санкціям. Тому Кант пішов іншим шляхом: він філософськими засобами обґрунтовує абсолютний характер моралі. Моральна дія, як показав Кант, не відноситься до світу явищ. Кант виявив позачасовий, тобто незалежний від знання, від розвитку суспільства, характер моралі. Мораль, по Канту, - сама буттєва основа людського існування, те, що робить людину людиною. У сфері моральності діє річ в собі, або вільна причинність. Моральність, по Канту, нізвідки не виводиться, нічим не обґрунтовується, а навпаки, є єдиним виправданням розумного устрою світу. Світ влаштований розумно, так як існує моральна очевидність. Такою моральною очевидністю, що не розкладені далі, володіє, наприклад, совість. Вона діє в людині, спонукаючи до певних вчинків, хоча не можна відповісти на питання, чому відбувається той чи інший вчинок, оскільки вчинок відбувається не по тій або іншій причині, а по совісті. Те ж саме можна сказати і про борг. Людина надходить згідно почуттю боргу не тому, що його щось примушує до цього, а тому, що в ньому діє якась самопримусова сила. Людина може здійснювати моральний вчинок, і ухиляючись від якоїсь дії. Багато речей любив повторювати Кант, здатні порушити здивування, захоплення, але справжню повагу викликає лише людина, не змінив почуттю належного, та людина, для якого існує неможливе. На відміну від теоретичного розуму,

який має справу з тим, що є, практичний розум має справу з тим, що повинно бути. Мораль, за Кантом, носить характер імперативності. Поняття імперативності означає загальність і обов'язковість вимог моралі: «категоричний імператив, - пише він, - є ідея волі кожної істоти, як волі, що встановлює загальні закони» [5, с. 126]. Здійснюючи якийсь вчинок, людина відповідальна не тільки за себе, але і за все людство. Кант вважав, що в самих конкретних моральних вчинках людина повинна думкою підводитися над буденністю, розуміти, що кожен її вчинок, до якого залучені певні люди, речі та обставини, так чи інакше, відгукнеться на всьому людстві. Свій категоричний імператив Кант формулює і в іншій формі: «... Роби так, щоб ти завжди ставився до людства у своїй особі, і в особі всякого іншого так само, як до мети, і ніколи не ставився б до нього тільки як до засобу» [4, с. 270]. Він стверджував, що справді моральним є така дія, в якому людина і людство виступають як вищі цілі. А вище призначення людини, його мета - виповнитися як людини, реалізувати людське в собі. Кант відхиляє релігійну мораль: мораль, вважає він, не повинна залежати від релігії. Навпаки, релігія повинна визначатися вимогами моралі. Людина, іншими словами, не тому моральна, що вірить в Бога, а тому вірить в Бога, що це впливає як наслідок з його моральності. Але, так чи інакше, мораль і віра відкривають, по Канту, для людини вхід в той світ, який закритий для науки. Кант прямо заявляє, що змушений був обмежити місце знанню, щоб звільнити його для віри. Моральна воля, віра, бажання - це особлива здатність людської душі, яка існує поряд зі здатністю пізнання (але відмінна від неї). Розум виводить нас до природи, розум (якщо не теоретичний, то практичний) - вводить у позачасовий, трансцендентний світ свободи. На думку І. Канта є три найжахливіші пороки: невдячність, заздрість і зловтіха, їм протистоїть вищий моральний обов'язок – повага до права інших людей. Заздрість (*invidia*) є схильність сприймати з незадоволенням благополуччя інших, хоча воно ніяким чином не впливає його благополуччю; коли вона проявляється у вчинку (направленому на те, щоб позбавити блага іншого), вона називається чорною заздрістю, в інших же випадках - просто недобррозичливістю (*invidentia*); Зловтіха, що представляє собою пряму протилежність співчутливості, також не чуже людській природі. Невдячність по відношенню до свого благодійника, коли вона доходить до ненависті до нього, називається чорною невдячністю, в інших же випадках - лише відсутністю вдячності. Причина можливості такого пороку полягає в неправильно зрозумілий борг перед самим собою, а саме не потребувати благодійної допомоги інших і не вимагати його, тому що воно накладає на нас обов'язковість щодо Інших.

Висновки.

1. Розглядаючи поняття моралі І. Кант виходить із принципу суб'єктивності, де розум людини визначається як моральний законодавець.

2. В основу моралі І. Кант ставить апіорні поняття чистого розуму, а от щастя людини, його чуттєві спонукання такою основою бути не можуть, тому І. Кантом критикуються гедонізм і евдемонізм.

3. І. Кант чітко відмежовує область людської індивідуальності і зовнішню сферу дії людини. Отже, внутрішня область людської індивідуальності відноситься до сфери моралі.

4. Логіку правосвідомості І. Кант розуміє як рух від загальнолюдських прав до індивідуальних, на думку І. Канта є три найжахливіші пороки: невдячність, заздрість і зловтіха. Їм протистоїть вищий моральний обов'язок-повага до права інших людей

Ключові слова. мораль, свобода, обов'язок, цінність, філософія.